

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Саидиброимов Шозодаиброҳим Одилшоевич дар мавзуи «Ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.1. Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот) пешниҳод шудааст

Диссертатсияи доктори Саидиброимов Шозодаиброҳим Одилшоевич ба мавзуи муҳим ва актуалӣ - «Ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс» бахшида шудааст. Мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс аз ҷумлаи адибоне мебошанд, ки осори пурмухтавои онҳо дар ҳеҷ давраи замон мақоми худро аз даст намедихад ва дар замонҳои муосир омӯхтани афкори педагогии ин донишмандон бо мақсади тақвият бахшидани тарбия ва таълими насли наврас ва ҷавон дар замонҳои муосир аҳамияти боз ҳам бештарро касб кардааст. Мутаассифона, рӯзгори осор ва, махсусан ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс то ҳол дар педагогикаи муосир тоҷик ба таври шайсто омӯхта нашудааст. Афкори педагогии мутафаккирони асрҳои болозир дар ташаккули илмҳои педагогика, адабиётшиносӣ ва шарҳшиносии ҷаҳон аҳамияти хос дорад. Осори мутафаккирони тоҷик на танҳо аз лиҳози омӯхтани хирад ва ташаккули он, балки аз ҳайси фарогирии маводи фаровони адабию ирфонӣ ва таърихӣ муҳимманд. Аз сӯйи дигар, бахшо ва ихтилофи назарҳо дар мавриди ному кунӣ, лақаб, замонҳои таваллуду марги ин адибон, осори азбайнрафта ва боқимондаю мансуби онҳо то ҳол вуҷуд дорад. Бо назардошти ин, муаллифи диссертатсия дар назди худ вазифа гузоштааст, ки масъалаҳои таҳқиқи осори илмӣ адабии мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс ва мавзуи ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири онҳоро бо таъки ба осори худ онҳо, сарчашмаҳои бозғамии асарҳои тоҷикӣ, Авесто, осори донишмандони асрҳои миёна, рушди адабиёт ва ғояҳои педагогии мутафаккирон дар асрҳои X-XI, давраи давлатдорӣ Сомониён, аз байн рафтани давлати Сомониён, замонҳои ҳукмронии салҷуқӣ, осори азбайнрафтаю мавҷуд ва мансуби адибони ин аҳд, расму оини мардумӣ дар мисоли анъанаҳои наврӯзӣ, ҳамбастагии осори ин мутафаккирон бо

этнопедагогика, корҳои илмӣ – таҳқиқоти муҳаққиқони соҳаи педагогика ва адабиёт, ташкили баҳсу сухбатҳо бо шахсони рӯзгордида мухтассот ва вижагӣҳои мавзуи интиҳобшударо мавриди баррасӣ қарор диҳад.

Аз мутолиаи автореферати диссертатсия бармеояд, ки муаллиф масоили мавриди баҳсро бо назари тозаю равишҳои наву муосири таҳқиқ баррасӣ намуда, хулосаҳои мучаллали илмӣ баровардааст. Дар иртибот бо ин диссертатсияи докторанти мавриди назари мо кӯшиши арзишмандест, ки аз пойгоҳи нави таҳқиқ ва бо чашмандози фароҳи илмӣ мухтассоти афкори педагогиро дар адабиёти асрҳои X-XI-и тоҷику форс равшан менамояд ва ҷодаҳои навро дар пажӯҳиши ин матолиб арза медорад.

Мубрами мавзуи таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки омӯзиш ва таҳқиқи ин мавзӯ имкон медиҳад, то оид ба афкори педагогии мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс ва нақши онҳо дар ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ, худшиносӣи худогоҳӣ ва ифтихори миллӣ, баланд бардоштани сатҳи таълиму тарбия, ватандӯстӣ, таҳкими сулҳу субот тасаввуроти комил ва возеҳ пайдо шавад. Аз таҳлили автореферат муайян гардид, ки таҳияи рисолаи диссертатсионӣ ва автореферат дар мавзуи “Ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс» ба меъёрҳои “Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмии докторӣ (PhD), номзади илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ нашршуда” мувофиқ буда, масъалаҳои дар диссертатсия баррасигардида бо барномаҳо (лоиҳаҳо) ва мавзӯҳои таҳқиқоти илмӣ иртиботи қавӣ доранд.

Диссертатсия дар доираи татбиқи нақшаи дурнамои корҳои илмӣ таҳқиқоти кафедраи педагогика, равшанӣ ва методикаи таълими фанни Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи Моёншо Назаршоев, шӯбаи таҳсилот ва технологияи педагогии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020 дар мавзуи “Таҳсилоти муосир ва технологияҳои педагогии инноватсионии таълим” ва муқаррароти асосии Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 иҷро шуда, автореферати он пурра мазмунӣ фишурдаашро дар бар мегирад.

Навгони илмӣ диссертатсия дар таърихи педагогикаи тоҷик аз бори аввал ба таҳқиқ фаро гирифтани ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс бо таъба ба манбаъҳои бозътимоди илмиву адабӣ иборат аст. Дар заминаи равишҳои нави таҳқиқи педагогӣ дар рисола бори нахуст заминаҳо ва омилҳои ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс ва ташаккули минбаъдаи он муайян карда шуда, саҳми таҳқиқи осори ин мутафаккирон дар рушди педагогикаи миллӣ ва раванқи таълиму тарбия таъкид гардидааст.

Натиҷаҳои илмӣ пажӯҳиш имкон дорад, ки ба омӯзиши минбаъдаи афкори педагогӣ, адабӣ, таълиму тарбиявии мутафаккирони бузурги асрҳои X-XI-и тоҷику форс, вижагиҳои афкори педагогии онҳо, таҳқиқи паҳлӯҳои номакшуфи мероси илмӣ ва адабии онҳо ва дар амал татбиқ намудани ин афкори пешқадам мусоидат кунанд. Ҳамчунин ҳулоса ва тавсияҳои муаллифи рисола метавонад маводи зарурии назариро доир ба меъёрҳои шинохт ва баҳодиҳӣ ба чараён тарбияи насли наврас ва ҷавон дар замони муосир фароҳам оварад, ки аз аҳамияти баланди назариявии таҳқиқ дарак медиҳад. Натиҷаҳои амалии рисола метавон ҳангоми тадриси фанҳои педагогика, адабиёти тоҷик, этика ва эстетика, диншиносии илмӣ ва дигар фанҳои гуманитарӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумиву олӣ, таълифи китобҳои педагогика, омӯзиши амиқи осори мутафаккирони асрҳои X-XI, китоби дарсии адабиёти тоҷик, таърихи адабиёт тоҷику форс, таҳияи китобҳои дарсии академӣ ва донишгоҳии педагогикаи муассисаҳои олӣ, таълифи рисолаҳои илмӣ доктории дараҷаи PhD), магистрӣ, рисолаҳои хатми дараҷаи бакалавр, қорҳои қурсӣ истифода намуд. Инчунин натиҷа ва ҳулосаҳои рисола метавонанд зимни хондани лексияҳо, дарсҳои амалӣ аз фанҳои педагогика, адабиёти тоҷик дар факултетҳои педагогӣ, филологияи тоҷик ва забонҳои шарқ мавриди истифода қарор гиранд.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Аз шиносӣ бо автореферети диссертатсия маълум мешавад, ки қори илмӣ – таҳқиқоти анҷомдодашуда аз муқаддима, 5 боб, 12 фасл, ҳулоса ва рӯйхати адабиёт иборат мебошад. Муаллиф дар доираи мавзӯи таҳқиқшуда 4 монография, 56 мақолаи илмӣ ҷоп кардааст, ки аз ҷумлаи онҳо 21 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии

аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия ба ҷоп расида, саҳми шахсии муаллифро дар илми педагогикаи тоҷик ифода намудаанд.

Аҳамияти кобили таваҷҷуҳи мавзуи кори илмии докторанти мазкур дар он инъикос мегардад, ки муҳаққиқ бо таҳлилу таснифи маводи фаровони адабиву таърихӣ, ки дар фосилаи зиёда аз ҳазорсолаҳо навишта шудаанд, муҳокима ва хулосаҳои илмии худро бо асноду далоили муътамад ба субут расонидааст. Қобили зикр аст, ки муаллиф зимни навиштани диссертатсия адабиёти сершуморро ҳам ба забони модарӣ ва ҳам забонҳои русиву англисӣ истифода бурдааст. Забони кор низ хеле равон ва фаҳмо мебошад. Умуман, муаллифи рисола мавзуи интихобкардаашро хеле илмӣ ва асоснок мавриди таҳқиқ қарор дода, мақоми онро дар таълиму тарбияи насли наврас ва ҷавон дар замони муосир нишон додааст. Аз ин лиҳоз, рисола бешак аз аҳамияти бузурги ҳам амалию ҳам назариявӣ барои омӯзгорон, падару модарон ва аҳли ҷомеа бархурдор мебошад. Чун мо шаҳрвандони кишвари соҳибистиклолему дар ҷомеаи дунявӣ ва демократӣ зиндагӣ менамоем, рисолаи илмӣ барои ҷомеа ҳам аз нигоҳи назариявӣ ва ҳам амалӣ хеле муфид мебошад.

Монографияҳои диссертатсия низ ҳамчунин барои кормандони илм, ки ба таҳқиқи мавзуҳои педагогӣ машғул мебошанд, аз манфиат ӯрӣ нест. Ҳамзамон, бояд қайд намуд, ки огоҳӣ бо мавзуи ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар осори мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс ба паст намудани таассуби динии дингароёни ҷомеа мусоидат менамояд, зеро хонандаи хушзеҳн дарк менамояд, ки дар амалияи исломӣ арзишҳои дунявӣ ҳамеша мақоми сазоворе доштаанд.

Хулоса, диссертант мавзуи барои ҷомеаи мо хеле мубрам ва муфидро мавриди таҳқиқ қарор дода, ба мақсадаш расидааст. Диссертатсияи Саидиброимов Шозодаиброҳим Одилшоевич дар мавзуи «Ташаккули хирад ҳамчун падидаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и тоҷику форс» ба талаботи “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 ва бо тағйиру иловаҳо аз 26-уми июни соли 2023, таҳти №295 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.

Педагогика (5.3.1. Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот)
мебошад.

Муқарриз:

доктори илмҳои педагогӣ,
муовини ректор оид ба идеология,
тарбия ва робита бо ҷомеаи
Донишқадаи тарбияи ҷисмонии
Тоҷикистон ба номи
Саидмуъмин Раҳимов

Худоёрбекзода Бунавша

Имзои Б. Худоёрбекзодаро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадрҳо, коргузорӣ
ва ҳуқуқи ДТҶТ ба номи С. Раҳимов
« 7 » 2026 с.

Курбонзода Т. Ҳ.

Маълумот барои таммос: 734053 Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе
маҳаллаи Лучоб 53, Тел.+(992)903130600; +(992) 001222612
E-mail: korguzor.dtj@mail.ru